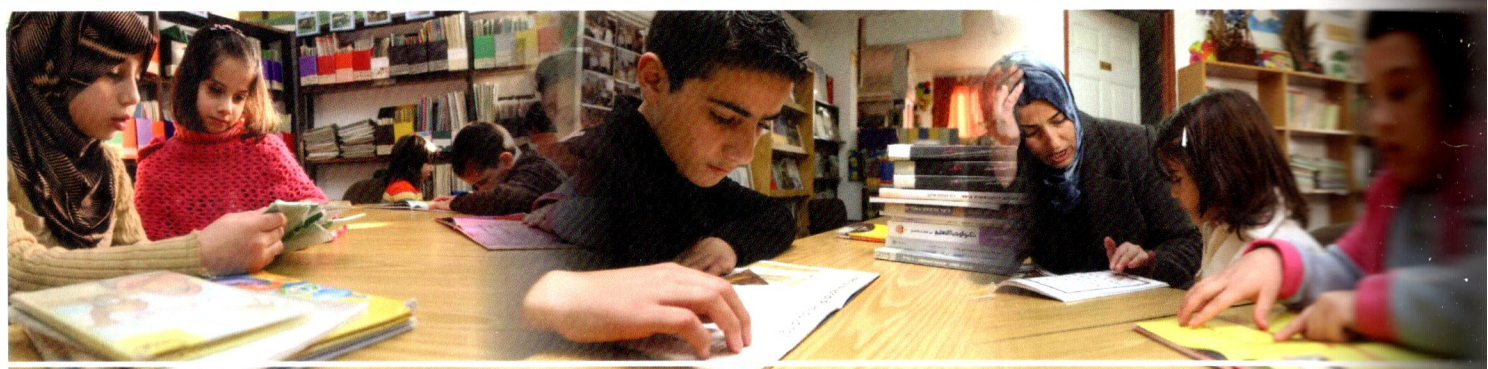

מידעת: כתב עת לחקר המידע והספרנות

מידעת

כתב עת לחקר המידע והספרנות
גיליון מספר 4 | ספטמבר 2008 | אלול תשס"ח

3		דבר העורכת
4	הספקת מידע לקשישים	מאמרים מחקריים גבריאלה ויסמן ואירית גץ
14	הצגה מקובצת של תוצאות חיפוש על פי טקסונומיה ארגונית בשילוב מנשק LCC&K	ויקי מרדכי, עפר דרורי ואריאל פרנק
20	התמכרות לאינטרנט בקרב בני נוער בישראל	דן בוכניק
35	הקטלוג על פרשת דרכים	מאמרי סקירה אורה נבנצאל
48	מיצירת רשומות קיטלוג לתיאור משאבים ויצירת גישה: RDA-Resource Description and Access	רחל קדר
60	מפתוח ספרות יפה	שושנה לנגרמן
71	הכוח בשיום: מפתוח ודעות קדומות	רחל קדר וגילה פריבור
80	אבן, נייר... PDF	מאמר דעה מרים פרבך
86	סיכום הפעילות בתחום הספריות הציבוריות בשנת 2007	ספריות ציבוריות ויקטור בן-נעים
90	מפתוח - עיון ומעשה, שושנה לנגרמן	סקירת ספרים ורדה שמש
92	מדיניות המערכת	
93	ABSTRACTS	
96	תוכן באנגלית	

תמונות השער צולמו בספרייה הציבורית נחף באדיבות מנהלת הספרייה, הודא עיסא.

אוניברסיטת בר-אילן
הספרייה ללימודי מידע

עורכת

אורלי נתן-שץ
meidaat@gmail.com

יזר המערכת

ד"ר אירית גץ
gatzir@mail.biu.ac.il

מערכת

פרופ' יהודית בר-אילן
ד"ר קרול הופמן
פרופ' משה יצחקי
עמי סלנט
ד"ר זהבה שמר

עריכה לשונית

ניצה פלד

עריכה גרפית ודפוס

מילניום איילון תשלובות דפוס בע"מ

נתובת המערכת

מרכז ההדרכה לספריות בישראל
רח' ברוך הירש 22
בני-ברק 51108, ת.ד. 801
טל. 03-6180151
פקס. 03-5798048
דוא"ל. icl@icl.org.il
www.icl.org.il

מידעת:

כתב עת לחקר המידע והספרנות

© כל הזכויות שמורות למרכז ההדרכה לספריות בישראל

מייסדי המרכז

משרד החינוך והתרבות,
ארגון ספרי ישראל (אס"י)
בית הספר לספרנות,
ארכיונאות ומידע
באוניברסיטה העברית בירושלים.

פרוייקט השו"ת ו- ממשיכים להוביל את עולם לימוד התורה הממוחשב

אנו שמחים להכריז על תקליטור DVD חדש לתועלת לומדי התורה

כותר COTAR

מאגר ממוחשב של מאמרים תורניים

המכיל 10,000 מאמרים מצולמים מתוך מאות כתבי עת וקבצים תורניים מקוריים

המערכת מכילה:

מפתח נושאים מפורט (למעלה מ-2,400 נושאים)

- אוסף מאמרים מצולמים בשלמותם
- קישור ישיר בין מפתח הנושאים למאמרים
- אוסף כותרים, המכילים את שם המאמר, מחברו ומקורו המדוייק של המאמר
- חיפוש משוכלל בכותרים
- אפשרויות הדפסה ושמירה מגוונות

מחיר מיוחד לרגל ההכרזה על "כותר" 700 ₪ במקום 1,000 ₪
 מחיר "כותר" לבעלי תקליטור פרוייקט השו"ת 490 ₪

מחירים מיוחדים לספריות ומוסדות המעוניינים בהרשאה לרשת מחשבים

להזמנות: 03-5772036 www.talsys.net

קורות וקוראים יקרים,

הגיליון הנוכחי עוסק במגוון נושאים הנידונים במאמרים מחקריים, מאמרי סקירה ומאמר דעה אחד. שני מאמרים מציגים היבטים חברתיים של עולם המידע: ד"ר אירית גץ וגבריאלה ויסמן מציגות ממצאים של מחקר, שמטרתו הייתה לבנות את פרופיל הקשישים בנוגע לצורכי מידע בתחום החוקים והשירותים. מניתוח הממצאים עולה, כי הקשישים מעוניינים בקבלת מידע בעיקר מספקי מידע לא פורמאליים כמו כלי התקשורת ובני משפחה, אך גם מעוניינים במידע ממידען. היכולת לקבל מידע והרצון לעשות כן נמצאו קשורים במצב בריאותי, בגיל ובהשכלה. רוב הנבדקים רוצים לקבל מידע בעברית ובשפה מדוברת, באמצעים מסורתיים כמו מכתב בדואר ושיחה פנים אל פנים. תכני המידע המועדפת גם היא מסורתית, החוברת, אך יש גם קשישים המעוניינים לקבל מידע באמצעות האינטרנט. הנבדקים מעדיפים לקבל את שירותי המידע במקומות מוכרים, בהם הם מבלים חלק מזמנם כמו המועדון וקופת חולים. מאמר זה טופל על ידי פרופ' יהודית בר-אילן למניעת הטיה אפשרית בקבלת המאמר לפרסום.

המאמר השני המציג תופעה חברתית הוא "התמכרות לאינטרנט בקרב בני נוער בישראל". חידית האינטרנט לעולמנו חוללה מהפך משמעותי בחיי מבוגרים, מתבגרים וילדים כאחד. מחקרו של ד"ר דן בוכניק מתבסס על הטענה כי תדירות השימוש באינטרנט בקרב בני נוער גבוהה יותר, באופן ניכר, בהשוואה לתדירות השימוש בקרב מבוגרים. המחקר בחן את מאפייניה השונים של תופעת ההתמכרות לאינטרנט בקרב תלמידים בחטיבות הביניים. המשתנים שנבדקו במחקר זה הם גיל, מגדר ומספר שעות גלישה. מן המחקר עולה כי לא קיים קשר בין ההתמכרות לאינטרנט לבין מספר שעות הגלישה ביממה, אולם נמצאו הבדלים בין המינים בהתמכרות לאינטרנט - בנים מכורים יותר מבנות, כמו כן, נמצא קשר הפוך בין גיל המשתמש להתמכרות.

המאמר המחקרי השלישי עוסק באחת הבעיות המרכזיות בתהליך אחזור מידע המתעוררת בשלכ בחינה של רשימת התשובות על ידי המשתמש. המחברים ויקי מרדכי, ד"ר עפר דרורי וד"ר אריאל פרנק מציגים את האחרון בסדרת מחקרים שמטרתם איתור המידע הרלוונטי ביותר להצגה ברשימת תוצאות חיפוש, כדי לסייע למשתמש לקבל החלטה נכונה: על אילו ממסמכי תוצאות החיפוש להתמקד כדי לקבל מענה למשימת החיפוש שלו. המחברים מציגים במאמר מודל חדש להצגת תוצאות חיפוש TTLS (עץ טקסונומי בשילוב תקצירי מנשק & LCC).

מאמרי הסקירה עוסקים בקטלוג ובשינויים הנדרשים בו, וביתר פירוט, מוצגים שני היבטים במפתוח: ד"ר אורה נבנצל סוקרת את מצבו של הקטלוג העומד על פרשת דרכים. משאבים רבים מושקעים בכנייתו ובתחזוקתו, על מנת שישירת את ציבור המשתמשים ואת הספרנים, ככלי הגילוי והאחזור העיקרי של הספרייה. אולם השימוש בקטלוג הספרייה ככלי לגילוי מידע, הולך ופוחת לעומת השימוש בכלי גילוי מידע חדשניים הזמינים ברשת. הדעות חלוקות לגבי הקטלוג וכיווני התפתחותו, ויש חשיבות רבה לדרך שבה הוא יעוצב בעתיד. המאמר בודק את הדעות ומבחין בין המודלים השונים המוצעים לפיתוח הקטלוג בעתיד: עסקי-שיווקי, ספרני-אקדמי, טכנולוגי ושיטתי. המאמר סוקר את הביקורת על תהליך בנייתו ותחזוקתו של הקטלוג, את הפעולות שננקטו במקומות שונים לשיפור תפקודו של הקטלוג המקומי, ואת הדיונים שספריית הקונגרס יזמה ומקימת לצורך קביעת מדיניות לאומית בנושא זה. לסיום מוצגות מספר שאלות לגבי עתידו של הקטלוג בספריות בישראל.

רחל קדר סוקרת במאמר מאיר עיניים "מיצירת רשומות קטלוג לתיאור משאבים ויצירת גישה: RDA-Resource Description and Access" את תהליכי הפיתוח ואת הנחת העקרונות לסטנדרטים חדשים לשם תיאור משאבים והגישה אליהם ההתפתחויות הטכנולוגיות האחרונות מציעות דרכי גישה למידע שהן שונות ומגוונות מאלו המסורתיות. ב-1988 נקטו קובעי הכללים בעמדה זוהירה ובמהדורה השנייה של AACR, התייחסו להופעתן של מדיות חדשות שבהן ארזים פריטי המידע, אך לא להתפתחויות הטכנולוגיות בתחום של אחזור מידע ממוחשב. בעקבות התפתחויות, הן במדיה לאריות והגשת מידע והן בטכניקות לאחזור מידע, גברה הדרישה של ספרנים ומידענים לשינוי קיצוני בכללי הקטלוג ולכן, במהלך הכנת מהדורה חדשה לכללי AACR, הבינו שיש צורך בגישה אחרת - סט של כללי קטלוג שונה מן הבסיס ה-RDA - והוא מתוכנן לצאת לאור בשנת 2009.

שני המאמרים הבאים עוסקים במפתוח: מאמרה של שושנה לנגרמן "מפתוח ספרות יפה" פותח בדיון בצורך למפתח תכנים של יצירות ספרותיות. בהמשך מתוארות הבעיות השונות העולות מניסיון למפתח נושאים בספרות יפה; מתוארים גם הפתרונות שניתנו לבעיות אלה בספריות בסקנדינביה ובארצות הברית, ומדיניות המפתוח שננקטה במקומות אלה. לסיום, מתואר המצב בתחום זה בישראל, וכן פרויקט ניסיוני בתחום, שהופעל על ידי מרכז ההדרכה לספריות.

ד"ר גילה פריבור ורחל קדר מציגות במאמר מעניין את "הכוח בשיום: מפתוח ודעות קדומות": המטרה המוצהרת של מפתוח היא לתת ביטוי אובייקטיבי לנושאים המטופלים במסמך כלשהו על מנת לאפשר את אחזורו. שני גורמים משפיעים במידה רבה על פעולת המפתוח: המפתח ושפת המפתוח. הטיה במפתוח יכולה להופיע בכמה נקודות בתהליך המפתוח: בשלכ הניתוח, שבו נקבע באילו נושאים עוסק המסמך; בשלכ תרגום הנושאים האלו לשפת המערכת; ובתוך שפת המערכת עצמה. השאלה המתבקשת היא, האם מפתחים יכולים להשפיע על עמדות חברתיות באמצעות המינוח שבו הם בוחרים על מנת להציג נושא כזה או אחר. מטרת המאמר להסב את תשומת לב הקוראים לתופעה של הטיה בשפות מבוקרות המשמשות במפתוח, ולהביא כמה דוגמאות משפות מפתוח שנמצאות בשימוש בארץ ובעולם.

במאמר האחרון "אכן, נייר. PDF" מציגה ד"ר מרים פרבר את דעתה על הפרסומים האלקטרוניים: כיום כולם קוראים אלקטרונית וגם כותבים אותה; הספריות מוציאות את רוב תקציביהן על פרסומים אלקטרוניים, משקיעות את רוב העבודה בטיפול בפרסומים אלה, אבל אין בכך די. לדעתה, עדיין לא אימצו הספרנים והמידענים את היוזמות לעיבודן של שיטות יצירתיות בתחומים מקצועיים, שדורשים פתרונות חדשים בעולם משתנה. ברוב הפעולות הנעשות בספרייה אנחנו כותבים אלקטרונית וקוראים אותה, אבל עדיין חושבים נייר. בנוסף על כך, חוסר הכנה מקצועית בנושאים כלכליים גורמת לכך, שלשוק נכנסים גורמים עסקיים שיוזעים לנצל היטב את האפשרויות לעשיית רווחים, שאותם מציע המדיום החדש.

בברכת שנה טובה, אורלי נתן-שץ